

**КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ТЕРИТОРІЇ НАВЧАЛЬНИХ КОРПУСІВ
№ 1, 2 і 4 НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Н.В. Гатальська, кандидат сільськогосподарських наук,

Г.О. Литвин, студентка¹

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Представлена комплексна оцінка території навчальних корпусів № 1, 2 і 4 Національного університету біоресурсів і природокористування України, сформована за результатами архітектурно-історичного та композиційно-просторового аналізу. Виділені елементи об'ємно-просторової структури території об'єкта дослідження, які підлягають збереженню, реконструкції та переплануванню.

***Ключові слова:** реконструкція, композиційна єдність архітектури і ландшафту, пам'ятка архітектури.*

Пам'ятки архітектури мають наукове, художнє, історико-архітектурне значення, є недоторканим всенародним надбанням і підлягають охороні державою. Основною умовою використання пам'яток архітектури є зберігання і подовження їх існування, використання у суспільно-виховному, та науковому відношеннях [5]. Нині існує велика кількість об'єктів, які потребують проведення комплексних робіт з реконструкції територій, прилеглих до пам'яток архітектури, історичних будівель та споруд. Однак проведення відповідних заходів вимагає особливого підходу у зв'язку з великим історичним, соціальним та культурним значенням об'єктів. При цьому варто враховувати, що архітектурним спорудам, які є домінантами, мають бути підпорядковані всі інші складові ландшафту.

Упродовж останніх десятиліть питаннями ландшафтної організації, реконструкції насаджень на міських територіях різного функціонального

---

¹ Науковий керівник – кандидат сільськогосподарських наук Н.В. Гатальська

призначення, формуванням та розробкою принципів розміщення насаджень приділялася увага фахівцями садово-паркового господарства, зокрема В.С.Теодоронським, І.А. Кабаєвою [10], Ю.А Бондар, Н.П Абесиною, Е.Н. Нікітіною, А.Ф. Сахаровим [3], якими було розроблено методи та прийоми їх реконструкції. Взаємозв'язок архітектурних елементів та насаджень, можливості їх композиційного поєднання описано А.П. Вергуною, яка розподілила архітектурні елементи на п'ять груп залежно від їх композиційного значення в ландшафті [1]. Території вищих навчальних закладів становлять значні площі та мають важливе значення у містобудівельній ситуації. Тому питання оцінки території вищих навчальних закладів набуває дедалі більшої актуальності. Зокрема відомі дослідження щодо колористичної оцінки території окремих навчальних закладів, стану насаджень, особливостей організації та створення квітничкового оформлення [7, 6, 4].

Одним із найбільших і найстарших вищих навчальних закладів України є Національний університет біоресурсів і природокористування України, навчальні корпуси № 1, 2 і 4 якого визначені пам'ятками архітектури місцевого значення та охороняються державою. Упродовж історії існування охоронна зона згаданих пам'яток архітектури зазнавала неодноразової реконструкції насаджень, які виступають не лише одним з основних компонентів об'ємно-просторової структури, а й мають важливе рекреаційне значення. Перепланування території негативно позначилися на її загальній композиційно-просторовій структурі та стилістичній єдності всіх наявних тут компонентів.

Мета дослідження – комплексний аналіз сучасного стану території навчальних корпусів № 1, 2 і 4 НУБіП України та формування основних напрямів проведення її реконструкції.

Матеріали та методика дослідження. Для досягнення окресленої мети були поставлені наступні завдання:

- ознайомитися з історією створення та етапами розвитку території навчальних корпусів № 1, 2 та 4 НУБіП України, визначити стилістику архітектури будівель;

- проаналізувати нормативну документацію щодо порядку проектування та виконання робіт з озеленення території охоронної зони пам'яток архітектури;
- здійснити аналіз містобудівельної ситуації, функціональних особливостей, архітектурно-історичної цінності та об'ємно-просторової організації території навчальних корпусів № 1, 2 та 4 НУБіП України;
- надати комплексну оцінку сучасному стану території та сформулювати основні напрями проведення реконструкції.

Результати дослідження. Важливим етапом при створенні проекту реконструкції будь-якої території, особливо охоронної зони пам'яток архітектури, є комплексний передпроектний аналіз. Як було встановлено за його виконання, формування архітектури Київського територіального центру НУБіП України (на момент створення Української сільськогосподарської академії), бере початок у середині 20-х років минулого століття. Саме тоді архітектор Д.М. Дяченко створив проекти і реалізував частину з них у великому комплексі споруд, найзначнішими з яких стали будинки Лісотехнічного (1925-1927 рр.) та Землеробного (1927-1929 рр.) інститутів, Хімічного корпусу (1926-1928 рр.) – нині навчальні корпуси № 1, 4 та 2 відповідно. В їхній архітектурі Д.М. Дяченко повністю орієнтується на форми необароко. Саме ця вірність бароковим традиціям викликала широку дискусію, яка стала причиною критики і, як наслідок, подальшого припинення будівництва інших корпусів, яких згідно проекту мало бути дванадцять [2, 11, 8, 9]. Навчальний корпус № 1 був першою будівлею, зведеною за проектом архітектора Д.В. Дяченка у 1927 р. і являв собою двоповерхову будівлю стрункої композиції білого кольору із зеленим дахом (рис. 1) [9].

Рис. 1. Навчальний корпус № 1. Фото 1927р.

Рис. 2. Навчальний корпус № 1. Фото 1945р.

Під час Другої світової війни (1939-1945рр.) корпус був майже зруйнований (рис. 2). Реставрація та часткова реконструкція велися упродовж п'яти років (1946-1951 рр.). У цей період було добудовано третій поверх.

Проектом керував архітектор В.О. Созанський, який на переконання відомого дослідника архітектури Г. Лебедева: «досить тактовно і логічно запроектував відносно оригінального стилю корпусу» [8]. У середині ХХ ст. перед корпусом було розбито сквер та висаджено більшість наявних і зараз деревних рослин (рис. 3).

Рис. 3. Вид на корпус № 1 та сквер з корпусу № 2. Фото 1950-х років

На сьогодні екстер'єри першого корпусу залишилися без змін. Однак прилегла територія, зокрема її дорожньо-стежкова мережа, зазнала перепланувань – замість центричної влаштована радіальна. У результаті перепланувань була влаштована підпірна стінка зі сторони вул. Генерала Родімцева, хаотично висаджені екземпляри різних видів деревних рослин.

Навчальні корпуси № 2 і 4 збудовані у 1931р. та 1928р. відповідно. Відомості щодо особливостей організації території згаданих корпусів – майже відсутні. Наявні лише фотографії середини ХХ ст., на яких можна спостерігати фасади корпусів та прибудинкову територію (рис. 4-5). Зокрема на фото четвертого корпусу проглядаються деякі насадження. В будівлі другого корпусу нині знаходиться Природничо-гуманітарний навчально-науковий інститут, а четвертого – Навчально-науковий інститут рослинництва, екології і біотехнологій.

Рис. 4. Вид на фасад навчального корпусу № 2. Фото до 40-х років ХХ ст.

Рис. 5. Фасад навчального корпусу № 4. Фото середини ХХ ст.

Характеризуючи містобудівельну ситуацію дослідних об'єктів, варто звернути увагу, що архітектурний ансамбль навчальних корпусів № 1, 2, 4 розміщений на вершині пагорба. З північної сторони житлова забудова та транспортні шляхи знаходяться досить близько, але відмежовані від корпусів деревними масивами Голосіївського парку ім. Максима Рильського. З південної сторони на значні площі простягається територія Національного природного парку «Голосіївський». Будівлі навчальних корпусів № 1, 2 і 4 розміщені вздовж вул. Героїв Оборони, а перший завершує композиційну вісь. Кожен корпус має свою прилеглу територію, яка формує його охоронну зону (рис. 6).

Місцем розташування корпусів і зумовлюються мікрокліматичні особливості зазначених територій. Завдяки відмежуванню території деревними масивами Голосіївського лісопарку від забудов міста, з'являється можливість створення будь-якого ландшафту, не вносячи дисгармонії та стилістичного контрасту з іншими територіями та будівлями.

Рис. 6. Схема розміщення навчальних корпусів № 1, 2 і 4 НУБіП України та межі охоронної зони їх будівель

Передпроектний аналіз передбачає проведення оцінки архітектурно-історичної цінності об'єктів дослідження та розподіл окремих елементів залежно від їх цінності. Як встановлено, найціннішими є будівлі навчальних корпусів № 1, 2, 4 НУБіП України, споруджені у 20-30-х роках минулого століття, на які припадає 20 % всієї території об'єктів дослідження. Як цінну інженерну споруду слід вказати підпірну стінку на території першого корпусу, яка знаходиться у доброму стані та вигідно підкреслює межі території навчального корпусу № 1. Менш цінна дорожньо-стежкова мережа, із загальною часткою у балансі території 18 %, з яких 6 % підлягають збереженню, а 12 % – мають бути реконструйовані. Зокрема, біля першого і другого корпусів стилістично та функціонально виправдані основні пішохідні доріжки, створені упродовж 80-х років ХХ ст. Окрім того, по них проходять композиційні вісі. Разом із тим, біля навчального корпусу № 4 дорожньо-стежкова мережа абсолютно не відповідає функціональній доцільності, композиційній єдності, знаходиться у незадовільному стані і, відповідно, потребує перепланування. Мощення всієї дорожньо-стежкової мережі території навчальних корпусів № 1, 2 і 4 НУБіП України порушено, розбито і має бути замінено.

Малоцінними з точки зору архітектурно-історичної цінності є сходи, з їхніми значними пошкодженнями, та садово-паркове обладнання, розміщене на

території навчальних корпусів № 2 та 4 НУБіП України. Сходи та садово-паркове обладнання на території навчального корпусу № 1 виконують утилітарні функції, однак стилістично не поєднані з архітектурою будівлі.

Не має цінності композиція насаджень на території дослідних об'єктів, яка упродовж історії їх розвитку зазнавала неодноразових, часто необґрунтованих, змін. Нині саме насадження виступають основними елементами (49 % від загальної площі території), наявної об'ємно-просторової структури, яка композиційно неузгоджена з архітектурою. Однак слід вказати, на наявність поодиноких багатовікових екземплярів дерев, які знаходяться у доброму стані і підлягають збереженню та охороні (рис. 7).

Рис. 7. Екземпляр *Quercus robur* L. на території навчального корпусу № 1

Окрім того, значна частина дерев та кущів перебувають у доброму стані, хоча й композиційно не поєднані. Згадані насадження становлять третину території об'єкта дослідження, тоді як на екземпляри, що знаходяться у незадовільному стані, висаджені з порушеннями норм, передбачених ДБН 360-92^{**}, припадає 16 % території навчальних корпусів та 43 % усіх насаджень. Таким чином, за результатами архітектурно-історичної цінності елементів об'ємно-просторової структури навчальних корпусів № 1, 2, 4 НУБіП України цінні елементи становлять 64 %, а малоцінні займають 36% території.

Надаючи композиційно-просторову оцінку об'єкту дослідження було виявлено, що охоронна зона будівель навчальних корпусів № 1, 2, 4 НУБіП України з наявними насадженнями хаотичного характеру утворюють закриті

простори охоплюючи 60 % території. Частка напівзакритих просторів утрічі менша і представлена насадженнями з південної сторони другого корпусу. Найменшою є площа відкритих просторів, частка яких знаходиться на рівні 18 %. Також під час композиційно-просторової оцінки встановлено, що планувальна структура території об'єкта дослідження характеризується наявністю значної кількості перспектив та видових точок, однак через відсутність виразної композиції насаджень більшість із них порушені. Будівлі навчальних корпусів № 1, 2, 4 НУБіП України є композиційними домінантами об'ємно-просторової структури, як і прилегла до головних входів дорожньо-стежкова мережа.

Висновки. На основі результатів наведеного вище аналізу була надана комплексна оцінка сучасного стану території об'єкта дослідження та виділені елементи, які підлягають збереженню (будівлі навчальних корпусів № 1, 2, 4 НУБіП України і вікові екземпляри дерев), реконструкції (всі типи насаджень і дорожньо-стежкова мережа) та переплануванню (західна частина території корпусів № 1 і 2 та північна – корпусу № 4 НУБіП України).

Список літератури

1. Архитектурная композиция садов и парков / [под ред. А.П. Вергунова]. – М. : Стройиздат, 1980. – 254 с.
2. Асеев Ю.С. Украинский зодчий Дмитро Дяченко / Ю.С. Асеев, Б.М. Дяченко // Строительство и архитектура. – 1990. – Вып. 5. – С. 22–24.
3. Бондарь Ю.А. Ландшафтная реконструкция городских садов и парков / Бондарь Ю.А., Абесинова Н.П., Никитина Е.Н. – К. : НИИП градостроительства, 1974. – 84 с.
4. Гатальська Н.В. Комплексна оцінка насаджень на території навчальних корпусів НУБіП України / Н.В. Гатальська, О.Г. Кривенко // Агробіологія: Збірник наукових праць Білоцерківського національного аграрного університету. – 2012. – Вып. 8 (94). – С. 50–54.

5. Законодавство про пам'ятки історії та культури (збірник нормативних актів) [під ред. О.Н. Якименка]. – К. : Политиздат України, 1970. – 474 с.

6. Крачковська М.В. Особливості декоративного оформлення вхідної зони території 12-го навчального корпусу НУБіП України: матеріали Всеукраїнської наук. студ. конф., (24 берез. 2011 р.) / М.В. Крачковська. – К. : НУБіП України, 2011. – 280. – С. 169–170.

7. Крачковська М.В. Особливості організації території вищих навчальних закладів в місті Києві: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. студ. конф. [«Студентство у вирішенні лісівничих проблем ХХІ століття»], (30 берез. 2012 р.) / М.В. Крачковська. – К. : НУБіП України, 2012. – С. 168–169.

8. Лебедев Г. О. Видатний представник національного стилю в архітектурі / Г.О. Лебедев // Образотворче мистецтво. – 1994. – №1. – С. 43–46.

9. Перевальська М.А. Життєвий та творчий шлях Дмитра Дяченка [Електронний ресурс] / М. А. Перевальська . УДК 72.03. – К. : 2010. – 7 с. – Режим доступу до статті : http://www.nbuuv.gov.ua/portal/chem_biol/nv nau/2010_150/10pma.pdf

10. Теодоронский В.С. Реконструкция и формирование зеленых насаждений на территории жилой застройки / В. Теодоронский, И. Кабаева. – М. : МГУЛ, 1999. – 43 с.

11. Чепелик В. Творець українського необароко: [Про Д.М. Дяченка, ректора Київ. архіт. ін-ту (1921–1931 рр.)] / В.В. Чеплик // Хроніка 2000. – 1997. – № 17–18. – С. 307–330.

Представлена комплексная оценка территории учебных корпусов № 1, 2, 4 НУБіП України, сформированная по результатам архитектурно-исторического и композиционно-пространственного анализа. Выделены элементы объемно-пространственной структуры территории объекта исследования, которые подлежат сохранению, реконструкции и перепланированию.

Ключевые слова: реконструкция, композиционное единство архитектуры и ландшафта, памятник архитектуры.

The presented complex assessment of the territory of educational buildings No. 1, 2 and 4 of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine is created by results of the architectural and historical and composite and spatial analysis. Elements of dimension and spatial structure of the territory of object of research which are subjects to preservation, reconstruction and re-planning are allocated.

Keywords: *reconstruction, composite unity of architecture and landscape, architecture memorial.*